

PORCEL

politeista
i mediterrani

per Llorenç Soldevila i Balart

(Fotos: Francesc Macià / Universitat de Vic)

El passat 20 de maig Baltasar Porcel va ser a la Universitat de Vic. Al matí compartí prop de dues hores de conversa i col·loqui amb els alumnes de diferents carreres de les Facultats de Traducció i Comunicació. A la tarda, malgrat que la malaltia li rebrotava amb signes evidents, encara tingué ànims de sotmetre's a més d'una hora de preguntes al plató de la televisió de la Universitat de Vic. D'aquella conversa són aquests tasts d'entrevista que han estat transcrits per Núria Camps i Laura Vilardell.

Primer de tot, voldria parlar del teu mite d'Andratx. Què ha representat per a la teva vida i la teva obra?

Òbviament és el meu nucli inicial. Quan era un nen hi vivia i veia el món a través d'allò. És a dir, no és que t'ho proposis, sinó que hi ets. Som un animal que és en un lloc i veu el món a través d'aquest lloc i, és clar, et condiciona, no perquè sigui un lloc extraordinari, sinó perquè constitueix el teu paisatge mental, ideològic i físic. Els núvols, les idees, les persones, els caràcters, els veus a través d'allò que t'ha educat, d'allò que has vist. És la teva constitució, diguem-ne. Aquí a Vic, o per Vic, en Verdaguer hi corria de noi, anava i venia i, és clar, va aprendre paraules, va aprendre noms de flors, va viure, va veure les muntanyes. Si no hagués estat aquí, hauria estat en una altra banda i ho hauria fet a través d'un altre marc.

Recordes els primers moments en què et vas interessar per la lectura?

Sí, vivia molt al camp, hi estava molt sol i, és clar, la lectura m'acompanyava. A més de tot això, que hi pesava, la lectura et feia conscient que el món era molt ample, que hi havia un altre món. És a dir que, a més, la lectura, explicant una altra realitat molt diferent, et feia entendre millor la teva.

Com valors el paper de Joan Triadú en la teva connexió amb Catalunya i el catalanisme de postguerra?

Molt fort. Jo vaig publicar un primer llibre, una obra de teatre que es deia *Els condemnats*. Era un producte del que jo havia fet, però també un producte del que jo havia llegit de la gran literatura del segle XX, i en Triadú va parlar d'aquest llibre en un to que a mi em va admirar. Em va dedicar un article escrit de la manera que jo veia que es parlava dels grans autors a França, Itàlia i Anglaterra, i veure'm tractat així em va fer sentir molt confortat.

Tu, com altres grans intel·lectuals i escriptors del país, has tingut una formació autodidàctica, cosa que és molt d'admirar. Penso en Calders,

«A mi no m'agraden unes novel·les meves o unes altres; m'agraden trossos de totes»

Rodoreda, Bartra..., és a dir, gent que es va fer a ella mateixa. Tu també, però tanmateix, al llarg de la teva trajectòria vital i intel·lectual, t'has trobat amb persones que t'han marcat d'una manera significativa? Qui destacaries?

Sí, no ho sé, jo he estat molt amic de diversa gent. He tingut un altre tipus de formació, però crec que tothom se fa a ell mateix. He estat amic d'historiadors com don Ramon d'Abadal, que era de Vic, precisament, o la seva família era d'aquí. He estat molt amic de Josep Pla, de gent del món universitari i literari com en Joaquim Molas, en Triadú, que dèiem abans...

Ara has parlat de Ramon d'Abadal. Hi ha un llibre teu extraordinari, des del meu punt de vista, que és el llibre d'entrevistes a personalitats com les que has esmentat i d'altres. Aquest llibre va ser fruit de les teves entrevistes a «Serra d'Or» i a d'altres publicacions. L'entrevista és un gènere que sempre t'ha interessat com a periodista?

M'havia interessat molt; ara no en faig mai.

I què era allò que et resultava més creatiu d'una entrevista?

Home, conèixer gent important i entrar-hi a fons.

Quines tècniques utilitzaves per fer parlar aquesta gent?

No, cap tècnica.

Te les preparaves molt?

Home, era l'instint.

Recordo que eres un gran creador d'ambients, a les entrevistes.

Bé, tothom té un món, un caràcter. El que has de fer és entrar en l'altre, entrar dins del seu cau i fer-lo sortir.

Parlem de Pla, perquè teniu molts paral·lelismes. Què en destacaries de tot el que vas descobrir entorn de Pla?

Primer, ell era un home que escrivia molt bé; per a ell la llengua era la diposició del món que ell havia heretat. És a dir, l'instint de la llengua. Després, Pla era un home que, a part de mirar les coses d'una manera diguem-ne visceral, no es deixava enredar per les paraules. Sospesava les coses pel seu pes específic, analitzava tot el que tenia al davant.

I Llorenç Villalonga?

Era una cosa molt diferent. Era un individu que tenia unes idees sobre la vida molt tancades i que tenia un gran respecte pel món establert, cosa que Pla no tenia.

Parlem de Joaquim Molas.

En Joaquim Molas a mi em va donar una dimensió de tipus, diguem-ne, acadèmic, interessant i cordial alhora.

Hi has parlat sovint?

Sí, sobretot alguns anys vàrem parlar moltíssim.

Quan coincidíeu a Vallvidrera?

Sí, aquells anys vàrem parlar molt. Hi vaig trobar un company molt adequat.

Què diries si un jurat de lectors determinés que *Les primaveres i les tardors* i *El cor del senglar*, dues obres lligades a Andratx, són les teves millors novel·les?

Que bé, que d'acord. A mi no m'agraden unes novel·les meves o unes altres; m'agraden trossos de totes. Jo ho veig tot com un conjunt. Ara, aquestes dues són dels llibres que m'agraden més.

Hi ha, encara, dos títols excepcionals teus, *Les pomes d'or* i *Els dies immortals*, i els teus lectors ens queixem una mica que aquesta línia de gran novel·la, diguem-ne universal, tot i que les històries d'Andratx també poden ser universals, quedés estroncada en un moment determinat. Jo sé que alguns crítics et van atacar dient que fas unes novel·les que no et pertocuen. Què en diries tu? Aquestes són dues novel·les... sorprenents.

Jo diria que el món cultural català

és un món molt restringit. Em deien: «No. Tu has d'escriure sobre Mallorca, no sobre l'Àfrica.» En Hemingway va anar a l'Àfrica i va escriure sobre l'Àfrica. Bé, jo també vaig fer el mateix. Però aquí, no. Aquí pensen que ets com una cabra, que has d'oobeir allò que està marcat.

D'on et ve l'interès per l'art?

Dels meus anys a Palma. El començo a mirar, a comprar llibres d'art i a veure que la representació de la realitat m'agrada. L'art és una cosa plàstica, viva. La literatura és una invenció i l'art també és una invenció, però l'art té la cosa de la plasticitat directa, i a mi sempre m'ha agradat molt el paisatge, per exemple, però no plasmat en art, sinó a la vida.

D'alguna manera, a la teva literatura, hi pintes.

Bé, faig algunes coses que poden semblar pinzellades, sí. Sovint tinc una literatura molt plàstica.

Les columnes de «La Vanguardia» et deuen haver portat més d'un maldecap, no?

Sí, és clar. Però sempre he cregut que havia d'escriure allò que jo creia i que

havia d'interessar el lector. No he escrit per a polítics, per a intermediaris. No m'han interessat mai. Ni he escrit per a professors, ni he escrit..., he escrit per al lector, per a la gent que compra el diari i el llegeix. He intentat fer una cosa amb unes idees i uns exemples i uns judicis que poguessin interessar els lectors.

Llegeixes molta literatura coetània?

No, no en llegeixo gaire. Em vaig quedar amb Baroja, Valle-Inclán i Azorín. No he anat més enllà. A mi el que m'agraden són autors importants. Les meves idees me les he fet llegint autors com aquests. Com Faulkner, Saul Bellow... O Tolstoi, o Gogol, o molta gent així. Jo vull escriure com ells. Per tant, ja vindrà això que et llegiran d'aquí cent anys o dos-cents.

Abans, en una altra conversa, has dit que els records no han de pesar en el present ni en el futur.

No ho he dit, no. He dit exactament que els records que no tenen futur no són records, no serveixen de res. És a dir, el passat que és només records passats no serveix de res a la vida. Només serveix allò que té projecció futura.

TANT DE GUST...

Llibres monogràfics dedicats a conèixer personatges catalans i estrangers coneguts de tothom per la seva obra. Els textos han estat elaborats d'acord amb la normativa internacional de la lectura fàcil.

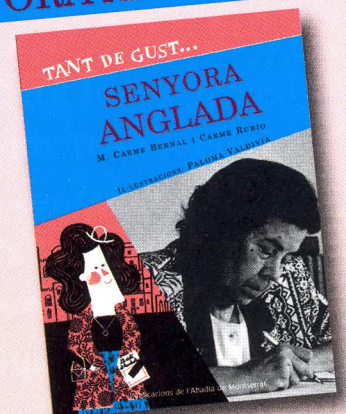
TANT DE GUST DE CONÈIXER-LA, SENYORA ANGLADA

M. CARME BERNAL / CARME RUBIO

L'obra de Maria Àngels Anglada és una de les més sòlides de la literatura catalana del segle XX. En els seus llibres va aprofundir en el coneixement de l'ésser humà i va denunciar injustícies històriques.

NOVATAT

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
comanda@pamsa.cat · www.pamsa.cat

I, de records teus, n'hi ha que tenen projecció futura?

Tots els que jo tinc, que em serveixen, tenen projecció.

Per exemple, la plasmació d'alguns moments intensos com la matança del porc a Andratx, que és un conte que saps que t'he elogiat molt, aquesta emanació d'aquests records...

Bé, ara tinc dos porcs a casa meua a Mallorca. Hi ha un cosí meu que els cuida i faran matances.

Per tant, d'alguna manera tornes als orígens?

O són records que perduren i van cap endavant.

En aquests moments segur que deus estar barrinant alguna cosa, deus estar escrivint històries. En què treballes?

En una novel·la. O una i mitja, diguem.

Pots avançar-ne alguna cosa?

Fins a un cert punt. És una novel·la sobre el paganisme. Sobre el món pagà. Però no el món pagà històric, sinó el meu. Meu i de la meua família.

Té més intensitat autobiogràfica que d'altres episodis de les teves novel·les? Segueix en la mateixa línia?

Sí. Són gent gran que parlen, i que fan coses. Jo crec que aquesta gent vella i antiga era la seva manera de parlar i que el seu món eren les seves paraules. Si te'n vas als monestirs tibetans, per exemple, quan resen, reciten. No hi ha tot això dels conceptes per a definir divinitats. Bé, doncs, és un llibre així, en què la vida de cadascú i les seves paraules són la veritat. No pas les idees. Un diu, per exemple: «Oh, ningú no sap què hi ha allà dalt», i un altre diu: «Sí que ho sap, la pluja ho sap, perquè cau d'allà dalt.»

Molt líric, a més a més.

És la fusió, el fenomen és l'important, no pas els conceptes. Era en aquest sentit que parlava de paganisme. El món pagà estava lligat als fets naturals, a la natura.

A la cosa primitiva, elemental.

És clar, la gran varietat del món està en Darwin, en l'obra del Darwin i la seva observació. Doncs això és l'entorn presocràtic que veig, quan miraven les coses... És un llibre sobre això.

Hi ha un llibre també sensacional teu, que no sé si el vas fer a batzegades o va sortir d'un cop, que és *Mediterrània: onatges tumultuosos*. Jo crec que és un assaig...

Mira, el vaig fer d'un cop, però és fet a través de tota la vida de llegir, de viatjar...

Quan el llegeixes tens la sensació que tota la vida de segles

«He escrit per al lector, per a la gent que compra el diari i el llegeix»

«Només serveix allò que té projecció futura»

mediterranis, per boca teva, o del narrador o de l'escriptor, adollen de manera tumultuosa.

Perquè així com aquí la gent se sent catalana, espanyola i no sé què, jo em sento mediterrani, em sento d'un món antic i ple de vitalitat. He viatjat molt, he llegit molt, però he viscut molt. Ara me'n vaig a les illes eòlies, per exemple. Ja hi he estat, però ara hi vull estar una sèrie de dies aïllat. A Stromboli, sota el volcà. Bé, això m'interessa molt. I aquell llibre és el fruit de tota la meva vida mediterrània. És a dir, la meva vida i la dels meus avantpassats. És la meva pàtria.

La felicitat és seure vora un foc a Andratx, el teu paisatge, i rostir, no sé si un peix, a la brasa...

Això és una forma de felicitat, sí. La tendència a arribar-hi després d'altres deduccions, una de les quals és que tot el que ha passat en aquest mar i en aquest món, tot és bo i tot és déu. I, després, és un llibre contra els monoteïsmes. Jo sóc politeïsta. Això que hi ha un sol déu, és un disbarat com una casa.

Creus que hi ha Déu?

Crec que hi ha molts de déus. La nit és un déu, el vent és un déu, els animals són déus...

Qualsevol que et sentís t'acusaria d'herètic. Et diria: Com pots dir que la nit és un déu?

És que ho és. Un déu preciós. I els vents són déus, la vegetació...

Què és el que no és déu?

Probablement, les religions oficials. S'ha de ser politeïsta. S'ha d'adorar molts déus.

Déu deu ser tot allò que ens comunica emocions i sentiments. D'una manera intensa, càlida.

O és tot allò que vols que sigui déu. Tot allò que t'agradi. És a dir, un peix és un déu.

I els moments de felicitat que ara descrivíem a Andratx vora la foganya...

Bé, això forma part de la divinitat.

De la divinitat?

O de l'ésser humà, com en vulguis dir.